

Economisch gezien zijn het roerige tijden. Hoe gaan de pensioenfondsen hiermee om?

“Anders omgaan met zekerheden”

Economisch gezien zijn het roerige tijden. We zien ontwikkelingen die wijzen op ‘zwaar weer’. Hoe gaan de pensioenfondsen hiermee om? We vragen het aan Jan Nijssen, partner bij Montae Advies en *fellow* bij Netspar. “Er blijft een economische druk op de fondsen liggen. Hoe dan ook moeten ze daar oplossingen voor vinden.” Als pensioenvisionair is Nijssen trouwens gewend om nóg verder te kijken. “In de pensioenwereld is een termijn van 40 jaar relatief kort.”

Koopkrachtdaling, groeiende inflatie en tegenvallende beleggingsresultaten. Naar verwachting blijft het nog wel even zo. Jan Nijssen is zich bewust van de dreiging. “Er komen momenteel twee gevaarlijke ontwikkelingen samen. De inflatie stijgt, terwijl de beleggingsopbrengsten teruglopen. Dat brengt de pensioenfondsen in een spagaat. Oplopende inflatie vraagt om een hogere indexatie. Daarvoor heb je eigenlijk méér beleggingsrendement nodig. Geld dat nu net niet komt.”

Sterker

De economische barometer van vandaag roept bij Nijssen herinneringen op. Ook begin deze eeuw was er een crisis. De onzekerheid van toen heeft veel pensioenaanbieders sterker gemaakt. “Die crisis zorgde voor verbetering. De pensioensector zit nu op een hoger kwaliteitsniveau.” Nijssen heeft er een mooi beeld voor: “Het is opnieuw aan het stormen, maar de vliegtuigen zijn veel beter.”

Waarom hebben pensioenfondsen nu minder te vrezen? Nijssen: “Bijvoorbeeld door een beter toezicht. Er is meer aandacht voor de deskundigheid van bestuurders. Ook kijken fondsen scherper naar de dekking. Je weet: bij die en die dekkingsgraad blijf je safe.” De vorige economische crisis was bovendien een basis voor mooie productinnovaties. “Er is een prima antwoord gevonden op het wereldwijde geschuif tussen *defined benefit* en *defined contribution*. Nederlandse fondsen bedachten ‘collectief DC’.” Tegenslag leidt dus tot slagkracht. Toch zit Nijssen niet

te wachten op weer zo’n krachtproef. “Sommige fondsen hebben de indexatieachterstand net ingelopen. Ze komen hijgend over de streep. Maar tijd om de medailles op te halen is er niet.”

Lange termijn

Als *fellow* bij Netspar zit Nijssen op de grens tussen de pensioenwetenschap en de zakelijke markt. Duidelijk dat zijn visie verder reikt dan de economische conjunctuur van vandaag. Welke ontwikkelingen ziet hij voor de lange termijn? “Het pensioenstelsel is steviger geworden. Maar dat betekent nu ook weer niet dat je volop garanties hebt. ‘Zekerheid’ zit diep in ons bewustzijn. Toch moeten we met z’n allen anders leren omgaan met pensioenzekerheid.”

“Maar tijd om de medailles op te halen is er niet”

Belangrijk is de trend die is ingezet met collectief DC. Fondsen moeten het straks meer hebben van vaste aanspraken die worden geregeld tussen de sociale partners. Het is aan de professionele vermogensbeheerders, verzekeraars en uitvoerders om deze aanspraken te realiseren. Daarbij moeten ze te werk gaan met meer flexibiliteit dan ze gewend zijn. Als voornaamste inkom-

Netspar

Jan Nijssen is fellow bij Netspar. Netspar (Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement) is een onafhankelijke denktank rond het thema pensioenen. Het netwerk bestaat uit wetenschappers en direct betrokkenen uit de pensioenpraktijk. Inmiddels voert Netspar de vlag van 'Maatschappelijk Topinstituut (MTI)'. Het kabinet geeft deze titel aan organisaties die de brug weten te slaan tussen theorie en samenleving. Netspar streeft naar brede uitwisseling tussen theorie en praktijk, waaronder zowel profit als overheid. Netspar is gevestigd op de Universiteit van Tilburg.

Jan Nijssen

stenbron op termijn ziet Nijssen (toch weer) het beleggingsrendement. “Anders omgaan met zekerheid betekent óók: meer beleggingsvrijheid voor de fondsen. Juist uit extra beleggingswinst moet de indexatie komen. De hoogte van de rente blijft de belangrijkste component. Ondanks alle aandacht voor heftige fluctuaties op aandelen- en grondstofmarkten.”

Hoe komt dat andere bewustzijn ‘erin’ bij de gemiddelde pensioendeelnemer? “Dat gaat zeker niet vanzelf”, zegt Nijssen. Hij wijst erop dat ook pensioencommunicatie kan zorgen voor verandering. “De transparantie in de pensioenwereld neemt toe. Dat leidt tot meer bewustwording bij deelnemers. Hier moet weer uit te voorschijn komen dat mensen hun eigen situatie kritisch gaan bekijken. Zelf nadenken, zelf verantwoordelijkheid dragen, zelf aanvullende maatregelen nemen.”

Vierde pijler

Tegen die achtergrond filosofeert Nijssen verder. De pensioenpijlers moeten misschien eens helemaal opnieuw in de verf. “Er komt steeds meer discussie over de ‘top’ van elke pijler. Op de AOW is weinig aan te merken. Dat is wereldwijd een rolmodel. Het natuurlijk ambitieniveau van de tweede pijler is misschien wat te

ver doorgesloten. Daarbij komt: elders in de wereld blijkt dat vrijwillige voorzieningen een betaalbare aanvulling zijn. Kortom: de derde pijler kan wel wat meer dragen.” Collectief DC sluit aan bij die visie. Op individueel niveau vindt Nijssen het vreemd dat levensloop zo is verguisd. In het buitenland zien mensen de regeling als echte innovatie. “Terecht”, volgens Nijssen.

Hoe dan ook: drie pijlers is qua opbouw een gebalanceerd geheel. Daarnaast wijst Nijssen wel op een ander aspect. “In ons land is alle aandacht voor pensioen gericht op de opbouwfase. Maar juist de uitkeringsfase wordt steeds belangrijker. Kijk alleen maar eens naar onze totale pensioenreserve. Die is ongeveer tweemaal het BNP! De uitkeringsfase kun je de ‘vierde pijler’ noemen.” In Australië zien we dezelfde pensioentrends als bij ons. En daar zetten mensen tijdens hun pensioenering geld opzij voor ‘nog later’.

Nijssen: “Je spreidt je inkomen steeds opnieuw uit, steeds verder in de tijd. Een levenslang gegarandeerd pensioen wordt ‘gewoon’ onbetaalbaar. Dat is geen ramp als deelnemers zelf mee zoeken naar alternatieven. En die zijn er zeker!”